

บทที่ 2

แนวคิด ทฤษฎี และผลงานที่เกี่ยวข้อง

2.1 แนวคิดและทฤษฎีที่ใช้ในการวิจัย

ในการศึกษาภาษา เฟอริดีนานด์ เดอ โซซูร์ (Ferdinand De Saussure 1916) แบ่งการศึกษาภาษาออกเป็น 2 ลักษณะคือ การศึกษาภาษาแบบเฉพาะสมัย (synchronic study) และการศึกษาภาษาแบบข้ามสมัย (diachronic study) การศึกษาภาษาแบบเฉพาะสมัย เป็นการศึกษาภาษาเฉพาะช่วงระยะเวลาใดเวลาหนึ่ง ส่วนการศึกษาภาษาแบบข้ามสมัย เป็นการศึกษาการเปลี่ยนแปลงของภาษาจากระยะเวลาหนึ่งไปอีกระยะเวลาหนึ่ง

ในงานวิจัยชิ้นนี้ ผู้วิจัยต้องการศึกษาการแปรและการเปลี่ยนแปลงการใช้คุนานูประโยคในสมัยรัตนโกสินทร์ตั้งแต่อดีตจนปัจจุบัน ดังนั้น ในการวิจัยผู้วิจัยจึงศึกษาภาษาแบบข้ามสมัย โดยเน้นการศึกษาตามแนวคิดทฤษฎีภาษาศาสตร์สังคมเชิงประวัติ (Socio-historical Linguistics) อันเป็นรูปแบบหนึ่งของการศึกษาภาษาแบบข้ามสมัย ที่นำเสนอโดย รูมานน์ โรเมน (Romaine 1982)

ทฤษฎีภาษาศาสตร์สังคมเชิงประวัติ (Socio - historical Linguistics)

วิลเลียม ลาบอฟ (1972 อ้างใน อมรา 2533: 38) ศึกษาภาษาที่ใช้ในสังคมปัจจุบัน โดยในการศึกษาการแปรและการเปลี่ยนแปลงของภาษานั้น ลาบอฟสนใจที่จะศึกษาการแปรและการเปลี่ยนแปลงที่กำลังดำเนินอยู่ในภาษาพูดที่ใช้ในปัจจุบันเท่านั้น (change in apparent time) เนื่องจากลาบอฟเชื่อว่าเราไม่สามารถเก็บหรือนำข้อมูลภาษาพูดในอดีตมาศึกษาได้ง่ายนัก ลาบอฟจึงเสนอให้เก็บข้อมูลจากภาษาที่ใช้ในปัจจุบัน ซึ่งจะทำให้ได้ข้อมูลที่ค่อนข้างชัดเจนแน่นอนและเชื่อถือได้โดยเก็บจากผู้ออกภาษาที่มีรุ่นอายุต่างกัน ทั้งนี้ลาบอฟเสนอว่าเราสามารถมองเห็นการเปลี่ยนแปลงของภาษาได้จากการแปรของภาษาในคนต่างรุ่นอายุ โดยภาษาของคนรุ่นอายุมากที่สุดเปรียบได้เป็นภาษาของอดีต ภาษาของคนรุ่นอายุกลางๆเปรียบได้เป็นภาษาของปัจจุบัน และภาษาของคนรุ่นอายุน้อยเปรียบได้เป็นภาษาของอนาคต เป็นต้น

ซูซานน์ โรเมน (1982) ได้เสนอแนวคิดทฤษฎีภาษาศาสตร์ในแนวใหม่ที่เรียกว่า ภาษาศาสตร์สังคมเชิงประวัติ (Socio-historical Linguistics) ไว้ในหนังสือเรื่อง *Socio-historical Linguistics: Its status and methodology* ซึ่งเป็นแนวทางการศึกษาภาษาศาสตร์สังคมที่ต่างไปจากแนวทางการศึกษาของ วิลเลียม ลาบอฟ (William Labov) กล่าวคือ การศึกษาของลาบอฟเป็นการศึกษาภาษาศาสตร์สังคมแบบเฉพาะสมัย (Synchronic Study) คือ ศึกษาการแปรและการเปลี่ยนแปลงของภาษาที่กำลังดำเนินอยู่ในภาษาพูดที่ใช้ในสังคมปัจจุบันเท่านั้น ส่วนการศึกษาของ โรเมนเป็นการศึกษาภาษาศาสตร์สังคมข้ามสมัย (Diachronic Study) คือ ศึกษาการแปรและการเปลี่ยนแปลงของภาษาในอดีตและปัจจุบัน

สำหรับโรเมน ในการศึกษาการแปรและการเปลี่ยนแปลงของภาษานั้น โรเมนสนใจที่จะศึกษาการแปรและการเปลี่ยนแปลงของภาษา ตั้งแต่อดีตจนถึงปัจจุบัน (change through time) โดยศึกษาข้อมูลจากเอกสารในอดีต ซึ่งถ้าต้องการศึกษาภาษาพูดในอดีตก็ทำได้โดยเก็บข้อมูลจากบทสนทนาในนวนิยายที่มีเรื่องราวความเป็นอยู่เกี่ยวข้องกับคนในสมัยนั้นๆ ทั้งนี้โรเมนได้นำเสนอแนวคิดที่จะสืบค้นและอธิบายรูปแบบและการใช้ภาษาของสังคมในอดีตเพื่อดูว่า พัฒนาการการแปรและการเปลี่ยนแปลงของรูปแบบและการใช้ภาษาภายใต้สังคมในขณะนั้นมีความสัมพันธ์ที่ต่อเนื่องมาจนถึงปัจจุบันอย่างไร

โรเมนเชื่อว่า การศึกษาภาษาศาสตร์สังคมเฉพาะสมัยที่ศึกษาการแปรของภาษาในปัจจุบันนั้น ไม่สามารถอธิบายรูปแบบของภาษาที่มีพัฒนาการและการเปลี่ยนแปลงได้อย่างต่อเนื่องจากอดีตจนถึงปัจจุบันได้ โรเมนอธิบายว่าถ้าเราต้องการที่จะศึกษาการเปลี่ยนแปลงของภาษา โดยเฉพาะในเรื่องการเปลี่ยนแปลงทางด้านวากยสัมพันธ์ หรือการเปลี่ยนแปลงทางด้านรูปคำแล้ว เราควรที่จะศึกษาการแปรของภาษาในอดีตเพื่อดูว่ารูปประโยคหรือคำมีการเปลี่ยนแปลงอย่างไร ตลอดจนการแปรและการเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้นนั้นแสดงให้เห็นพัฒนาการและความต่อเนื่องของรูปแบบและการใช้ภาษานั้นๆอย่างไรในปัจจุบัน

ผู้วิจัยเห็นว่าแนวคิดทฤษฎีภาษาศาสตร์สังคมเชิงประวัติที่โรเมนเสนอมานี้น่าสนใจและเหมาะที่จะนำมาใช้เป็นแนวทางในการศึกษาการแปรและการเปลี่ยนแปลงของคุณาปุระโยคในภาษาไทย ของผู้วิจัยเป็นอย่างยิ่ง เมื่อเปรียบเทียบกับแนวคิดของลาบอฟแล้ว แม้ข้อมูลภาษาที่โรเมนนำมาศึกษาที่ได้มาจากเอกสารจะไม่ดีเท่ากับการเก็บข้อมูลจากผู้บอกภาษาโดยตรงก็ตาม แต่การศึกษาตามแนวทางของโรเมนจะแสดงให้เห็นถึงความเป็นไปได้ในการศึกษาความต่อเนื่องของการแปรและการเปลี่ยนแปลงของภาษาในอดีตที่ยาวไกลจนถึงปัจจุบันได้ชัดเจนและแน่นอนกว่า

2.2 ผลงานที่เกี่ยวข้อง

ในการทบทวนผลงานที่เกี่ยวข้องทั้งในและต่างประเทศ ผู้วิจัยพบว่า มีวรรณกรรมและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง ซึ่งแบ่งแยกได้ดังนี้ คือ ผลงานที่เกี่ยวกับการศึกษาคูณานุประโยค และผลงานที่เกี่ยวกับการศึกษาการแปรและการเปลี่ยนแปลงในภาษาไทย

2.2.1 ผลงานเกี่ยวกับการศึกษาคูณานุประโยค

คูณานุประโยคตรงกับภาษาอังกฤษว่า Relative Clause มีผู้ศึกษาหรือกล่าวถึงไว้บ้างแล้วทั้งในภาษาอังกฤษและภาษาไทย จากการทบทวนวรรณกรรมและงานวิจัยที่ศึกษาเกี่ยวกับคูณานุประโยคที่ผ่านมาทั้งในและต่างประเทศ พบว่ามีผู้ที่ได้ศึกษาคูณานุประโยคโดยใช้ทฤษฎีและแง่มุมในการศึกษาที่แตกต่างกันออกไป ดังนี้คือ

2.2.1.1 ผลงานเกี่ยวกับการศึกษาคูณานุประโยคในต่างประเทศ

ออกโต เจสเพอร์สัน (Jespersen 1860) นักไวยากรณ์ดั้งเดิมได้ตั้งชื่อสังเกตคูณานุประโยคในภาษาอังกฤษไว้ในหนังสือเรื่อง *Notes on Relative Clauses* (1860) ว่า การใช้คูณานุประโยคในภาษาอังกฤษส่วนใหญ่จะพบอยู่ในงานเขียนวรรณกรรมมากกว่าภาษาพูด ทั้งนี้เนื่องจากนักเขียนได้นำรูปแบบการใช้คูณานุประโยคจากภาษาละตินมาใช้ เจสเพอร์สันแบ่งคูณานุประโยคในภาษาอังกฤษออกเป็น 2 ชนิดคือ คูณานุประโยคชี้เฉพาะ (restrictive relative clause) และคูณานุประโยคไม่ชี้เฉพาะ (non-restrictive relative clause)

คูณานุประโยคชี้เฉพาะ หมายถึง คูณานุประโยคที่แสดงและเน้นนามวลีที่คูณานุประโยคนั้นขยาย โดยที่คูณานุประโยคนั้นจะมีความสำคัญในการตีความประโยค เช่น

“The tickets that I lost yesterday were found in my pocket.”

คูณานุประโยคไม่ชี้เฉพาะ หมายถึง คูณานุประโยคที่อยู่ระหว่างเครื่องหมายจุลภาค (,) ซึ่งใช้เพื่อบอกเว้นวรรคตอนในประโยคเดียวกัน คูณานุประโยคนี้นี้ไม่ค่อยสำคัญต่อการตีความประโยค หากตัดออกก็ไม่ทำให้ความหมายของ ประโยคเปลี่ยนไป เช่น

“The tickets, that I believed lost, were only mislaid.”

จะเห็นได้ว่าเนื่องจากเจตเพอร์สันเป็นนักไวยากรณ์ดั้งเดิมซึ่งศึกษาเฉพาะภาษาเขียนการให้คำจำกัดความของคุณานุประโยคไม่ชี้เฉพาะของเขาไม่ค่อยชัดเจนและครอบคลุมถึงคุณานุประโยคที่ใช้ในภาษาพูด กล่าวคือ ในภาษาพูดไม่มีเสียงที่ใช้แทนเครื่องหมายจุดภาค ทำให้ยากต่อการแบ่งแยกประเภทของคุณานุประโยคไม่ชี้เฉพาะในภาษาพูดและภาษาเขียน

คีนานและคอมรี (Keenan & Comrie 1977 อ้างใน Croft 1990) ได้กล่าวถึงคุณานุประโยคโดยทั่วไปว่า คุณานุประโยคจะมีโครงสร้างที่ประกอบด้วยนามวลีขยายด้วยประโยคที่สัมพันธ์กับนามวลีนั้น

ตัวอย่าง

“the man who left the house”

“the man” เป็นนามวลีที่ถูกขยายโดยคุณานุประโยค “who left the house” ความสัมพันธ์ของนามวลีที่มีต่อคุณานุประโยค ก็คือ ทำหน้าที่เป็นประธานในคุณานุประโยค (subject) นอกจากนี้ ความสัมพันธ์ระหว่างนามวลีและคุณานุประโยคยังมีความสัมพันธ์ในลักษณะอื่นๆ อีก เช่น

ความสัมพันธ์แบบกรรมตรง (direct object)

“the man whom I saw”

นามวลี “the man” ในที่นี่ถูกขยายโดยคุณานุประโยค “whom I saw” และ คุณานุประโยค “whom I saw” นี้มาจากประโยคที่ว่า “I saw the man” ดังนั้นความสัมพันธ์ของนามวลี “the man” ที่มีต่อคุณานุประโยค “whom I saw” ก็คือ ทำหน้าที่เป็นกรรมตรงในคุณานุประโยคนั้นเอง

ความสัมพันธ์แบบกรรมรอง (indirect object)

“the man to whom I gave the book”

ในที่นี้นามวลี “the man” ถูกขยายโดยคุณานุประโยค “to whom I gave the book” และ คุณานุประโยค “to whom I gave the book” นี้มาจากประโยคที่ว่า “I gave the book to the man” ดังนั้นความสัมพันธ์ของนามวลี “the man” ที่มีต่อคุณานุประโยค “to whom I gave the book” ก็คือ ทำหน้าที่เป็นกรรมรองในคุณานุประโยค

ความสัมพันธ์แบบหน้าที่อื่นๆ (oblique)

“the knife with which I killed the boy”

นามวลี “the knife” ถูกขยายโดยคุณานุประโยค “with which I killed the boy” และ คุณานุประโยค “with which I killed the boy” นี้มาจากประโยคที่ว่า “I killed the boy with the

knife” ดังนั้นความสัมพันธ์ของนามวลี “the knife” ที่มีต่อคุณานุประโยค “with which I killed the boy” ก็คือ ทำหน้าที่เป็นเครื่องมือ (instrument case) ในคุณานุประโยค

จะเห็นได้ว่า ในที่นี้คินานและคอมริไม่ได้ศึกษาถึงลักษณะรูปแบบประเภทหรือพัฒนาการของคุณานุประโยค แต่สนใจศึกษาคุณานุประโยคในแง่ที่ว่าคุณานุประโยคสามารถนำมาใช้เป็นเกณฑ์ในการแบ่งชนิดของภาษา (Language Typology) ได้ พวกเขาอธิบายว่าคุณานุประโยคเป็นลักษณะสากลของภาษา (Language Universal) กล่าวคือ ภาษาทุกภาษาจะมีการใช้คุณานุประโยค ซึ่งแต่ละภาษาจะมีขีดจำกัดในการแปลงนามวลีในคุณานุประโยคให้เป็นประพันธสรรพนาม (relative pronoun หรือ relative marker) แตกต่างกันไป จากข้อแตกต่างนี้คินานและคอมริได้แบ่งภาษาออกได้เป็น 4 ชนิด คือ

- 1) ภาษาที่ประธานของคุณานุประโยคแปรไปเป็นประพันธสรรพนามได้เพียงอย่างเดียว เช่น ภาษาโตบา บาดัก (Toba Batak)
- 2) ภาษาที่ประธานและกรรมตรงของคุณานุประโยคแปรไปเป็นประพันธสรรพนามได้เท่านั้น เช่น ภาษาเปอร์เซีย
- 3) ภาษาที่ประธาน กรรมตรง และกรรมรอง ของคุณานุประโยคแปรไปเป็นประพันธสรรพนามได้เท่านั้น เช่น ภาษาทมิฬ
- 4) ภาษาที่ประธาน กรรมตรง กรรมรอง และนามที่ทำหน้าที่อื่นๆของคุณานุประโยคแปรไปเป็นประพันธสรรพนามได้เท่านั้น เช่น ภาษาอังกฤษ

เมื่อพิจารณาตามแบบคินานและคอมริแล้ว ผู้วิจัยเห็นว่าภาษาไทยน่าจะจัดอยู่ในประเภทที่ 4 เช่นเดียวกับ ภาษาอังกฤษ คือเป็นภาษาที่ประธาน กรรมตรง กรรมรอง และนามที่ทำหน้าที่อื่นๆของคุณานุประโยคแปรไปเป็นประพันธสรรพนามได้ เช่น

ประธาน	:	“หนังสือที่อยู่บนโต๊ะ”	
กรรมตรง	:	“รถที่เขาซื้อ”	
กรรมรอง	:	“ผู้หญิงที่เขาซื้อรถให้”	
หน้าที่อื่นๆ	:	“มีดที่เขาใช้ฆ่าคน”	เป็นต้น

จะเห็นได้ว่าผลงานของคินานและคอมริไม่ได้ศึกษาการแปรและการเปลี่ยนแปลงของคุณานุประโยคเลยแม้แต่น้อย การศึกษาเป็นเพียงการกล่าวถึงชนิดของการกรของประพันธสรรพนาม และแสดงแนวทางการแบ่งประเภทของภาษาโดยใช้ลักษณะประเภทของคุณานุประโยคเป็นเกณฑ์ อย่างไรก็ตามงานวิจัยของพวกเขา ก็แสดงให้เห็นว่าทุกภาษามีการใช้คุณานุประโยคและมีรูปแบบการใช้ที่แตกต่างกันออกไป

ซูซานน์ โรเมน (Romaine 1980) ศึกษาพัฒนาการปรากฏของคณานุประโยคในภาษาอังกฤษทางด้านรูปแบบและการใช้ โรเมนได้อธิบายว่า ประพันธสรรพนามของคณานุประโยคในภาษาอังกฤษสมัยปัจจุบัน (Modern English) อันได้แก่ *that* และ *wh*-forms นั้น พัฒนามาจาก demonstrative pronoun *se, seo, þæt, seþe, etc.* และ interrogative pronoun *hwa, hwilc, etc.* ในภาษาอังกฤษสมัยโบราณ (Old English) ซึ่งในภาษาอังกฤษสมัยโบราณนั้น demonstrative pronoun จะปรากฏหน้าอนุประโยค เพื่อเน้นข้อความบางอย่างที่กล่าวถึงในอนุประโยคนั้น

ตัวอย่าง

þæt is se abraham se him engla god naman niwan aseop.

(That is that for whom the God of the angels made a new name.)

นักไวยากรณ์ดั้งเดิมหลายท่านเชื่อว่า การใช้ demonstrative pronoun ในลักษณะนี้เป็นลักษณะการใช้คณานุประโยคในระยะแรก ต่อมาในยุคต้นของอังกฤษสมัยกลาง demonstrative pronoun *þæt* และ relative particle *þe* ถูกใช้แพร่หลายในคณานุประโยค และต่อมาในยุคปลายสมัยมีการใช้ *þæt* เพียงอย่างเดียว ซึ่งในสมัยกลางนี้ *þæt* เป็นประพันธสรรพนามที่ใช้ทั้งกับนามวลีที่มีชีวิตและไม่มีชีวิต และใช้ได้ทั้งในคณานุประโยคชี้เฉพาะและไม่ชี้เฉพาะ อีกทั้งยังมีการนำเอา interrogative pronouns : *who, which, whom* มาใช้เป็นประพันธสรรพนาม และ *þæt* (คือ *that* ในปัจจุบัน) ก็ถูกจำกัดให้ใช้เฉพาะกับคณานุประโยคไม่ชี้เฉพาะเท่านั้น ซึ่งพัฒนาการของการใช้ประพันธสรรพนามในภาษาอังกฤษ สรุปได้ดังตารางต่อไปนี้

Period	Old English	Middle English		Modern English
		beginning	end	
Form				
Demonstratives	<i>se, seo, þæt, seþe, etc.</i>	<i>þæt</i>	<i>þæt</i>	<i>that</i>
Relative particle	<i>þe</i>	<i>þe</i>		
Interrogatives	<i>hwa, etc. hwilc, etc.</i>	<i>who, etc. which</i>		<i>who, etc. which</i>

(adapted from Romaine 1980: 63)

นอกจากนี้โรเมนยังได้อธิบายถึงพัฒนาการการใช้คณานุประโยคในภาษาอังกฤษแบบสกอตเสริมอีกว่า ในอดีตภาษาอังกฤษแบบสกอต มีการใช้ประพันธสรรพนาม *that* และ รูป *quh-* ซึ่งเป็นรูปดั้งเดิม ต่อมาในคริสต์ศตวรรษที่ 16 ได้มีการนำเอารูป *wh-* ในภาษาอังกฤษมาใช้ปะปน

กับ รูป *qub-* ของภาษาอังกฤษแบบสก๊อตในภาษาเขียน และในที่สุด รูป *qub-* ก็ถูกแทนที่โดยรูป *wb-* ทั้งในภาษาพูดและภาษาเขียน

คาร์ลด์เวล (Caldwell 1974 อ้างใน Romaine 1980) ได้ศึกษาข้อมูลจากเอกสารภาษาอังกฤษแบบสก๊อตในช่วงปี ค.ศ. 1375 - 1500 แล้วพบว่าประเภทของเอกสารมีความสัมพันธ์กับการใช้รูปแบบต่างๆของประพันธ์สรรพนามในภาษาอังกฤษแบบสก๊อต เขาอธิบายว่า ในร้อยแก้วพื้นบ้านมีการใช้ *wh* ป้อยที่สุดทั้งในคณานุประโยคแบบที่เฉพาะและไม่ที่เฉพาะ ส่วนในวรรณคดีและร้อยกรองนั้น *wh* จะถูกใช้ป้อยที่สุดในคณานุประโยคแบบที่เฉพาะ และ *quhilk* (หนึ่งในรูป *qub-*) ใช้ป้อยที่สุดในคณานุประโยคไม่ที่เฉพาะ และ *quhilk* มีแนวโน้มในการใช้เพิ่มขึ้น โดยเฉพาะในวรรณคดีและร้อยกรอง

จะเห็นได้ว่าการศึกษาของโรเมนและคาร์ลด์เวลนั้นแสดงให้เห็นพัฒนาการการแปรและการเปลี่ยนแปลงของคณานุประโยคในภาษาอังกฤษและภาษาอังกฤษแบบสก๊อตได้อย่างต่อเนื่องและค่อนข้างชัดเจน ซึ่งแนวทางในการศึกษาของผู้วิจัยก็มีลักษณะคล้ายคลึงกับทั้งสองท่านนี้ กล่าวคือผู้วิจัยจะศึกษาการแปรและการเปลี่ยนแปลงของคณานุประโยคในภาษาไทยตั้งแต่อดีตคือสมัยรัตนโกสินทร์ตอนต้นจนถึงปัจจุบัน โดยจะศึกษาพัฒนาการการปรากฏรูปแบบต่างๆของคณานุประโยคในทำเนียบภาษาที่แตกต่างกันด้วย

2.2.1.2 ผลงานเกี่ยวกับการศึกษาคณานุประโยคในประเทศไทย

สำหรับการศึกษาคณานุประโยคในภาษาไทยนั้นมิได้สนใจศึกษาไว้บ้างพอสมควร ส่วนใหญ่จะให้คำจำกัดความและจำแนกประเภทของคณานุประโยคแตกต่างกันออกไปตามกรอบทฤษฎีที่ผู้ศึกษาแต่ละท่านใช้ในการศึกษา ซึ่งอาจสรุปได้ตามลำดับ ดังนี้ คือ

พระยาอุปกิตศิลปสาร (2480) อธิบายคณานุประโยคตามแนวไวยากรณ์ดั้งเดิม (Traditional Grammar) โดยในการวิเคราะห์ภาษาจะยึดหลักแนวไวยากรณ์อังกฤษและไวยากรณ์บาลี-สันสกฤต โดยท่านได้กล่าวถึง คณานุประโยค (relative clause) ในหนังสือหลักภาษาไทย (2480: 268-267) ที่ถือว่าเก่าแก่ที่สุดไว้ว่า *คณานุประโยค* มีลักษณะเป็นอนุประโยค (subordinate clause) ที่เป็นส่วนหนึ่งของสังกรประโยค (complex sentence) ซึ่งท่านก็ได้ให้คำจำกัดความไว้ดังนี้ คือ

คณานุประโยค หมายถึง อนุประโยค (subordinate clause) ซึ่งทำหน้าที่แทนบทวิเศษณ์สำหรับประกอบนามหรือสรรพนามที่มีอยู่ในमुखยประโยค (main clause) อีกทีหนึ่ง ประโยคชนิดนี้

จะมีประพันธรรพนาม **ที่** **ซึ่ง** **อัน** เป็นบทเชื่อม โดยประพันธรรพนามดังกล่าวต้องอยู่ติดกับนาม หรือสรรพนามที่มันแทนเสมอ

ตัวอย่าง

“ฉันชอบคน**ที่**ซื่อ”

ประโยคที่ว่า “ฉันชอบคน**ที่**ซื่อ” เป็นสังกรประโยค “**ที่**ซื่อ” เป็นคุณานุกรประโยค ทำหน้าที่ขยายนามที่เป็นส่วนหนึ่งของนุชยประโยค คือ “คน” โดยมีประพันธรรพนาม “**ที่**” เป็นบทเชื่อม เป็นต้น

วิจิตรนั ภาณพงศ์ (ฉันทะวิบูลย์) ได้วิเคราะห์ภาษาไทยตามแนวไวยากรณ์โครงสร้าง (Structural Grammar) โดยในการวิเคราะห์ภาษาจะอาศัยตำแหน่งและหน้าที่เป็นเกณฑ์ในการศึกษาโครงสร้างของคุณานุกรประโยค ได้กล่าวถึงคุณานุกรประโยคไว้ในวิทยานิพนธ์เรื่อง *Inter - Sentence Relations in Modern Conversational Thai* (Chantavibulye 1962) โดยเรียกคุณานุกรประโยคว่า *ประโยคลดฐานะ* (downgraded sentence) ซึ่งหมายถึง ประโยคสำคัญที่ลดฐานะลงเป็นส่วนหนึ่งของนามวลี และจะขึ้นต้นด้วยคำ **ที่** และ **ซึ่ง** ที่เรียกว่า *คำเชื่อมสัมพันธ์* (relative linker) และยังได้แบ่งประโยคลดฐานะตามตำแหน่งและหน้าที่ของโครงสร้าง ในประโยคออกเป็น 3 ประเภทคือ

- 1) ทำหน้าที่เป็นส่วนหนึ่งของประธานในประโยคซับซ้อน

ตัวอย่าง

“กุหลาบ**ที่**ยังตูมอยู่ไม่ควรเด็ด”

- 2) ทำหน้าที่เป็นส่วนหนึ่งของกรรมตรงในประโยคซับซ้อน

ตัวอย่าง

“อยากอ่านหนังสือ**ที่**อยู่บนโต๊ะ”

- 3) ทำหน้าที่เป็นส่วนหนึ่งของกรรมรองในประโยคซับซ้อน

ตัวอย่าง

“ฉันอยากสอนภาษาไทย**ที่**เพิ่งมาจากอังกฤษ”

เป็นต้น

เพชรศิริ วงศ์วิภาณนั (เอกนิยม) วิเคราะห์ภาษาไทยตามแนวไวยากรณ์ปริวรรต ได้ศึกษาคุณานุกรประโยคในวิทยานิพนธ์ เรื่อง *Relative Clauses in Thai* (Ekniyom 1971) ซึ่งในการวิเคราะห์ภาษาจะศึกษาโครงสร้างลึกและโครงสร้างผิวของคุณานุกรประโยค โดยให้คำจำกัดความคุณานุกรประโยคว่า

คุณานุประโยค (relative clause) คือ อนุประโยคที่มีลักษณะทางไวยากรณ์เหมือนกับ ประโยค และจะมีการปรากฏของ **ประพันธสรรพนาม** (relative pronoun) คือ **ที่ ซึ่ง อัน ผู้** คำใดคำหนึ่ง

นอกจากนี้เพียรศิริยังได้แบ่งคุณานุประโยคไว้ 3 ประเภท โดยใช้เกณฑ์ความแตกต่างของ ส่วนที่มาข้างหน้า หน้าที่ทางไวยากรณ์ ชนิดของคุณานุสรรพนาม และโครงสร้างพื้นฐานในการ แบ่ง ดังนี้คือ

1) Restrictive relative clause หมายถึง อนุประโยคที่มีส่วนที่มาข้างหน้าที่เป็นได้ทั้งคำนามหลักหรือนามวลี ใช้เพื่อบอกหรือจำกัดบางอย่างของนามวลีที่มันขยาย อนุประโยคนี้มีความสำคัญต่อความหมายของประโยคหลัก หากละจะทำให้ความหมายของประโยคหลักเปลี่ยนไป คุณานุประโยคชนิดนี้ใช้คำว่า **“ที่”** เท่านั้นเป็นประพันธสรรพนาม โดยโครงสร้างพื้นฐานของคุณานุประโยคประเภทนี้ เป็นเหมือนอนุประโยค ซึ่งมีหน้าที่ขยายนามวลี

ตัวอย่าง

“**ม้าที่**ขี่แล้วดีราคาแพง”

“**ใครที่**นิยมผู้หญิง**ที่**สวย”

อนุประโยค **“ที่ขี่แล้วดี”** และ **“ที่สวย”** ทำหน้าที่ขยายคำนาม **“ม้า”** และ **“ผู้หญิง”** ตามลำดับ

2) Appositive relative clause หมายถึง อนุประโยคที่มีส่วนข้างหน้าเป็นนามวลีทั้งหมด มีหน้าที่เสริมความให้กับนามวลี และจะมีลักษณะเป็นข้อความที่แยกอยู่ต่างหาก หากละอนุประโยคนี้ก็จะไม่ทำให้ความหมายของประโยคหลักเปลี่ยนไป คุณานุประโยคชนิดนี้จะใช้คำ **“ผู้” “ซึ่ง” “อัน”** เป็น ประพันธสรรพนาม โดยโครงสร้างพื้นฐานมีลักษณะเป็นประโยคเชื่อมโยง (conjoined sentence)

ตัวอย่าง

“**ศรีผู้**เป็นบิดาของสมเป็นคนดี”

“**ม้าสามตัว**ที่คุณเห็น**ซึ่งเป็นของ**ฉันสวยมาก”

3) Sentential relative clause หมายถึง อนุประโยคที่มีส่วนที่มาข้างหน้าเป็น เนื้อหาสาระทั้งหมด หรืออาจเป็นประโยคที่มีหน้าที่เสริมความแยกอยู่ต่างหาก และจะใช้คำ **ซึ่ง อัน** เป็น ประพันธสรรพนาม โดยโครงสร้างพื้นฐานมีลักษณะเป็นประโยคเชื่อมโยง

ตัวอย่าง

“**ฉันพบ**นาฬิกา**ที่**ฉันทำหาย**ซึ่ง**ฉันดีใจมาก”

“อันมาสายอันทำให้ทุกคนโกรธมาก”

เป็นต้น

นววรรณ พันธุเมธา ศึกษาภาษาไทยตามแนวไวยากรณ์ปริวรรตเช่นกัน ได้กล่าวถึง คุณานุประโยคในวิทยานิพนธ์เรื่อง *Noun Phrase Deletion in Thai* (Bandhmedha 1976) ว่า เป็น embedded clause ชนิดหนึ่งที่ เรียกว่า Restrictive relative clause (RRC) ซึ่งหมายถึง อนุประโยคที่ ใช้ขยายในหน่วยนามโดยใช้คำ ที่ ซึ่ง อัน (relative marker) นำหน้า แบ่งได้เป็น 2 ประเภทคือ

- 1) RRC ที่มีความคล้ายคลึงกันระหว่างคำนามที่อยู่ในอนุประโยคกับคำนามหลัก

ตัวอย่าง

“แดงพบผู้หญิงที่เขาเคยรัก (เธอ)”

จากประโยคนี้จะเห็นว่า คำนามหลัก คือ ผู้หญิง ซึ่งเหมือนกับกรรมของคำว่ารัก คือ เธอ ในอนุประโยคซึ่งสามารถตัดออกหรือทำให้เป็นสรรพนามได้

- 2) RRC ที่ไม่มีความคล้ายคลึงกันระหว่างคำนามในอนุประโยคกับคำนามหลัก

ตัวอย่าง

“แดงบอกคำเรื่องที่เขาไปเชียงใหม่”

จากประโยคนี้จะเห็นว่า ไม่มีคำนามในอนุประโยคที่เหมือนกับคำนามหลักคือ เรื่อง เป็นต้น

ภาสินี ศรีนริธย์ ได้วิเคราะห์คุณานุประโยคในภาษาไทยตามแนวไวยากรณ์ปริวรรตใน วิทยานิพนธ์เรื่อง *A Transformational Study of Relative Clauses in Thai* (Sornhiran 1978) ให้คำจำกัดความของคุณานุประโยคว่า

คุณานุประโยค คือ อนุประโยคที่ทำหน้าที่เป็นส่วนขยาย ของส่วนที่มาข้างหน้า หรือ แสดงความเกี่ยวเนื่องกับส่วนที่ถูกแทนที่ที่ตามมาข้างหลัง โดยจะใช้คำ ที่ ซึ่ง อัน เป็นตัวเชื่อม และในการเลือกใช้คำใดนั้นก็ขึ้นอยู่กับสถานการณ์ที่ใช้

นอกจากนี้ภาสินีเสนอว่าคำ ที่ ซึ่ง อัน ในที่นี้ไม่ใช่ประพันธสรรพนามแต่เป็นตัวเชื่อมส่วนเติมเต็ม (Complementizers) และยังได้แบ่งประเภทของคุณานุประโยคตามหน้าที่ที่ใช้ในภาษาไทยออกเป็น 3 แบบคือ

- 1) Anaphoric relative clause หมายถึง อนุประโยคที่เป็นส่วนประกอบของนามวลี โดยจะตามหลังคำนามหลัก มีคำเชื่อม ที่ ซึ่ง อัน คำใดคำหนึ่งนำหน้า และอาจจะละหรือไม่ละ (ทิ้งช่องว่าง) สรรพนามที่สอดคล้องกับนามที่มาข้างหน้าได้

ตัวอย่าง

“หมาที่ซึ่งเขารักมันมาก”

2) Non-anaphoric relative clause หมายถึง อนุประโยคที่ตามหลังคำนามหลัก และขึ้นต้นด้วยคำเชื่อม ที่ ซึ่ง อัน คำใดคำหนึ่ง คุณานุประโยคประเภทนี้จะไม่มีการพนามที่อาจจะได้เอามาใช้เพื่อใช้ตีความให้สอดคล้องกับคำนามที่มาข้างหน้าเหมือนประเภทแรก แต่จะมีความสัมพันธ์แบบแก่นความ-เนื้อความ (Topic-Comment) กล่าวคือ จะทำหน้าที่แสดงข้อความที่เกี่ยวข้องกับส่วนที่มาข้างหน้าเท่านั้น

ตัวอย่าง

“แม่ของเด็กที่ซึ่งทุกคนในครอบครัวรักใคร่กันใจดีมาก”

3) Non-nominal relative clause หมายถึง อนุประโยคที่ขึ้นต้นประโยคด้วย ซึ่ง กับ อัน คุณานุประโยคประเภทนี้จะมีส่วนที่มาข้างหน้าเป็นกริยาวลีหรือประโยค โดยจะทำหน้าที่บอกรายละเอียดเพิ่มเติมให้กับข้อความที่มาข้างหน้าเท่านั้น

จะเห็นได้ว่าผลงานการศึกษาคุณานุประโยคส่วนใหญ่ในภาษาไทยที่กล่าวมาแล้วในข้างต้น จะแบ่งรูปแบบของประพันธสรรพนามไว้ 3 รูปแบบ คือ ที่ ซึ่ง อัน ยกเว้น เพียรศิริ ได้กล่าวถึงรูปแบบ ผู้ เพิ่มขึ้นอีกหนึ่งรูปแบบ อย่างไรก็ตามผลงานเหล่านี้มุ่งศึกษาโครงสร้างของคุณานุประโยคเป็นสำคัญ แต่ละท่านได้แบ่งชนิดของคุณานุประโยคแตกต่างกันไปตามกรอบทฤษฎีที่แต่ละท่านใช้ในการศึกษา งานเหล่านี้ไม่ได้มุ่งศึกษารูปแบบของประพันธสรรพนามในคุณานุประโยคโดยตรงแต่อย่างใด ซึ่งผลงานที่ศึกษาการปรากฏของประพันธสรรพนามของคุณานุประโยคในภาษาไทยนั้นมีผู้ศึกษาไว้บ้าง ซึ่งได้แก่ งานวิจัยของ สุภาณี เทียรเจริญ (1987) และงานวิจัยของ อมรา ประสิทธิ์รัฐสินธุ์ (1988)

สุภาณี เทียรเจริญ ทำวิทยานิพนธ์เรื่อง *A Comparative Study of Written and Spoken Thai* (Tiencharoen 1987) ส่วนหนึ่งของงานวิจัยชิ้นนี้ศึกษาการปรากฏของคำ ที่ ซึ่ง อัน และ 0 (การละประพันธสรรพนาม) ของคุณานุประโยคในภาษาพูดและภาษาเขียนของไทย แล้วพบว่า มีการใช้รูปแบบ ที่ มากที่สุดทั้งในภาษาพูดและภาษาเขียน รองลงมาก็เป็น ซึ่ง อัน และ 0 ตามลำดับ เมื่อเปรียบเทียบความต่างในการปรากฏของ ประพันธสรรพนามในภาษาพูดและภาษาเขียน พบว่า รูปแบบ ซึ่ง เท่านั้นที่แสดงความต่างในการปรากฏอย่างชัดเจน กล่าวคือ มักจะพบในภาษาเขียนมากกว่าภาษาพูด

อมรา ประสิทธิ์รัฐสินธุ์ (Prasithrathsint 1988b อ้างใน อมรา 2533) ศึกษาภาษาพูดและภาษาเขียนของไทย พบว่าคุณานุประโยคชี้เฉพาะ (restrictive relative clause) ที่ขึ้นต้นด้วย ที่ มีลักษณะที่เป็นกลางที่สุด กล่าวคือ มีเปอร์เซ็นต์ในการปรากฏเท่าๆกันทั้งในภาษาพูดและภาษา

เขียน ส่วนคุณานุกรประโยคไม่ใช่เฉพาะ (non-restrictive relative clause) ที่ขึ้นต้นด้วย ซึ่ง เช่น “การเก็บเกี่ยวขึ้นอยู่กับเจ้าของที่ดินซึ่งให้ความสำคัญเฉพาะข้าวนาปี” จะพบในภาษาเขียนมากกว่า และยังพบ ๐ (การละ) ในอนุประโยคขยายนามที่เป็นกรรมวาจก (คำกริยาในอนุประโยคเป็น active voice) เช่น “ใครก็ชอบคนมีความรู้” พบมากในภาษาพูด และในอนุประโยคขยายนามที่เป็นกรรมวาจก (passive voice) เช่น “ราคากั้วเหลืองในประเทศไทยสูงกว่าราคากั้วเหลืองนำเข้าจากสหรัฐ” พบมากในภาษาเขียน

จะเห็นได้ว่าผลงานต่างๆเหล่านี้มิได้ชี้ให้เห็นจำนวนรูปแบบของคุณานุกรประโยคที่แน่นอน ตลอดจนมิได้ศึกษาการแปรและการเปลี่ยนแปลงของคุณานุกรประโยคเลย อย่างไรก็ตามจากงานของสุภาณีและอมราอาจสรุปได้ว่า ในภาษาไทยมีความแตกต่างในการใช้คุณานุกรประโยครูปแบบต่างๆตามวัจนลีลาของภาษาที่ใช้ซึ่งถือได้ว่าเป็นประเด็นสำคัญข้อหนึ่งที่เกี่ยวข้องกับการแปรและการเปลี่ยนแปลงการใช้คุณานุกรประโยคที่ผู้วิจัยสนใจที่จะศึกษาในงานวิจัยชิ้นนี้

2.2.2 ผลงานเกี่ยวกับการศึกษาการแปรและการเปลี่ยนแปลงของภาษาในภาษาไทย

การศึกษาคุณานุกรประโยคในที่นี่ยังเป็นการศึกษาเกี่ยวกับพัฒนาการและการเปลี่ยนแปลงของภาษาไทยที่ต่อเนื่องจากงานวิจัยของ Amara Prasithrathsint (1985) อมรา ประสิทธิ์รัฐสินธุ์ (2537) และสายสมร วัฒนะสมบุรณ์ (2537) ซึ่งงานวิจัย 3 ชิ้นนี้ถือได้ว่าเป็นงานวิจัยที่ทำขึ้นเพื่อสนับสนุนแนวคิดในเรื่องของการปรับเปลี่ยนให้เป็นสมัยใหม่ของภาษา (Language Modernization) ที่ Grace (1983 อ้างใน อมรา 2537) ได้เสนอเป็นทฤษฎีไว้ว่า

การปรับเปลี่ยนให้เป็นสมัยใหม่ของภาษา (Language Modernization) คือ การพัฒนาของภาษาซึ่งจะทำให้เกิดวิหิตที่คล้ายคลึงหรือสอดคล้องกันกับภาษาของโลกอุตสาหกรรม โดยจะมีลักษณะของภาษาที่บ่งชี้ให้เห็นว่าภาษามีการปรับเปลี่ยนให้เป็นการพูดสมัยใหม่ 4 ลักษณะคือ

- 1) มีการใช้ประโยคกรรมวาจกมากขึ้น
- 2) มีการแปลงให้เป็นนามวลีเกิดขึ้นหรือมากขึ้น
- 3) มีการใช้คุณานุกรประโยคในสังกรประโยคเกิดขึ้น หรือมากขึ้น
- 4) มีการใช้ศัพท์นามธรรมมากขึ้น

ซึ่งลักษณะ 3 ข้อแรก ในภาษาไทยอมราและสายสมรได้ทำการวิจัยไว้แล้ว ผลการวิจัยที่ได้สอดคล้องกันและเป็นไปตามทฤษฎี ดังนี้คือ

อมรา ประสิทธิ์รัฐสินธุ์ (Prasithrathsint 1985, 1988a) พบว่า มีการใช้ประโยคกรรม วาจากมากขึ้นจริง ด้วยเหตุผลที่ว่าภาษาไทยสัมผัสกับภาษาอังกฤษ ความรู้และความคิดใหม่ๆจาก โลกตะวันตก จะถูกถ่ายทอดและแสดงออกเป็นภาษาไทย ทำให้ภาษาไทยต้องขยายรูปแบบ ประโยคกรรมวาจาก เพื่อให้มีวิธีการพูดที่สอดคล้องกับภาษาอังกฤษ ดังนั้นการใช้ประโยคกรรม วาจากจึงมีแนวโน้มเพิ่มมากขึ้น

งานวิจัยเรื่อง *กำเนิดและพัฒนาการของการแปลงให้เป็นนามวลีในภาษาไทย* ของ อมรา ประสิทธิ์รัฐสินธุ์ (2537) พบว่า มีการแปลงให้เป็นนามวลีเกิดขึ้น และมีแนวโน้มในการปรากฏที่ เพิ่มขึ้นไปเรื่อยๆพร้อมๆกับการเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้นในสังคมไทย เมื่อได้มีการติดต่อกับชาวต่างประเทศในแต่ละยุคสมัย อีกทั้งยังพบการแปรของรูปแบบนามวลีแปลงในทำเนียบภาษาต่างๆใน สมัยรัตนโกสินทร์ซึ่งเป็นสมัยที่ไทยเริ่มรับรูปแบบงานเขียนต่างๆเข้ามาด้วย

สายสมร วัฒนะสมบูรณ์ (2537) ทำวิทยานิพนธ์เรื่อง *การเปลี่ยนแปลงของวิเศษนามู ประโยคบอกเวลาในภาษาไทยสมัยรัตนโกสินทร์* พบว่า มีการใช้วิเศษนามูประโยคบอกเวลามาก ขึ้นในสมัยรัตนโกสินทร์ พบมากในงานแปลบทความทางวิชาการ และยังพบอีกว่าวิเศษนามู ประโยคบอกเวลาเปลี่ยนแปลงไปในลักษณะที่มีคุณสมบัติของความเป็นประโยคลดน้อยลง และมี คุณสมบัติของความเป็นนามเพิ่มมากขึ้น

2.3 สรุปแนวคิดและทฤษฎีที่ใช้ในงานวิจัย

และเพื่อให้การศึกษาคุณานูประโยคในภาษาไทยเป็นงานวิจัยที่ต่อเนื่องกับผลงานของ อมรา และสายสมร ผู้วิจัยจึงต้องการศึกษากการแปรและการเปลี่ยนแปลงการใช้คุณานูประโยคใน ภาษาไทยตั้งแต่อดีตจนถึงปัจจุบัน เพื่อสนับสนุนข้อเสนอนั้นของอมรา (2537) ที่กล่าวไว้ว่า “การ ใช้อนูประโยคมากขึ้นและมากรูปแบบขึ้น ก็เป็นอีกลักษณะหนึ่งของการปรับเปลี่ยนให้เป็นสมัย ใหม่ของภาษา” นอกจากนี้เนื่องด้วยยังไม่มีการศึกษาเรื่องการแปรของคุณานูประโยคในภาษา ไทยที่ชัดเจนเท่าใดนัก ถึงแม้จะมีบางส่วนในงานของ สุภาณี (Tiencharoen 1987) และ อมรา (Prasithrathsint 1988) ที่พบความต่างในการปรากฏคำ *ที่ ซึ่ง อัน* ในอนูประโยคขยายนามใน ภาษาพูด และภาษาเขียนก็ตาม ผู้วิจัยยังต้องการศึกษาพัฒนาการและวิเคราะห์การแปรของ ภาษาในทำเนียบต่างๆด้วย โดยในการศึกษาผู้วิจัยจะเก็บข้อมูลที่ปรากฏในเอกสารภาษาไทย สมัยรัตนโกสินทร์ คือ ตั้งแต่ปีพ.ศ. 2325 - จนถึงปีปัจจุบัน (2538) ทั้งนี้ผู้วิจัยมุ่งศึกษากการแปร และการเปลี่ยนแปลงของคุณานูประโยคในแง่รูปแบบ ซึ่งจะจำแนกตามชนิดของประพันธ์สรรพ

นามที่ใช้ และวิเคราะห์ความดีในการปรากฏของคุณาอนุประโยคว่ามีแนวโน้มในการใช้ เพิ่มขึ้นหรือ
ไม่อย่างไร ตลอดจนศึกษาการแปรทางด้านทำเนียบภาษาที่เป็นทางการ กึ่งทางการ และไม่เป็น
ทางการ ว่ามีผลต่อความต่างในการปรากฏหรือการเลือกใช้คุณาอนุประโยคแต่ละรูปแบบอย่างไร

สถาบันวิทยบริการ
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย